

Yapıt**Dönemi/Yaptıranı****Sanatçısı****Özelliği****İznik Kırkızlar
Türbesi**

(Orhan Gazi dönemi)

Sınırlı bir beylikten imparatorluğa dönüş yıllarına kadar tüm mimarlık tiplerinde olduğu gibi Osmanlı mezar anıtlarında da görülen gelişim çizgisinin başlangıç yapılarından birisidir. Önünde giriş eyvanı, arkasında yüksek kasnaklı kubbeli ana mekânıyla erken dönem Osmanlı türbe mimarlığının önemli yapılarındanır.

**İznik Yeşil Cami
(1378-1391)**

Çandarlı Halil Paşa Hacı Musa

Tek kubbeli sınırlı mekânı genişletmek isteğinin ağır bastığını gösteren ilginç bir yapıdır. Sırlı tuğla ve çinilerden oluşan minaresiyle, geçmişle ilişki kurmaktadır.

**Anadolu Hisarı
(1394)**

Yıldırım Bayezid

Savunma amaçlarının yanı sıra, dönemin mimarlık özelliklerini, siyasal ve ekonomik gücünü gösteren kaleler arasında erken dönem Osmanlı mimarlığında türünün en ilginç ve anıtsal yapılarından biridir.

**Bursa Ulu Camisi
(1396-1400)**

Yıldırım Bayezid

Oniki ayağa dayanan yirmi kubbeyle örtülü, içinde şadırvanı olan yapı, uzun bir gelişimin en anıtsal sonuçlarından biri olduğu kadar, Yıldırım Bayezid döneminin mimarlık ortamını da yansıtmaktadır.

Bursa Bedesteni

Yıldırım Bayezid

Daha sonra gelişecek bedesten mimarlığı için bir öncü konumunda olan bedesten, 14 kubbesiyle dönemin kendi türündeki anıtsal yapılarından biri olduğu kadar, yöre ve çevresinin ticaret örgütünün hacmi ve işleyişinin tanıtıcılarından birisidir.

**Bursa
Hüdavendigâr
İmareti (1365-1366)**

I. Murad

Geçmişle köklü bağları birçok noktada koruyan yapının üst katı medrese olarak düzenlenmiştir.

**İznik Nilüfer Hatun
İmareti (1388)**

I. Murad

Zaviyeli Camiler'de görülen bir planın farklı işlev taşıyan bir yapıda

karşımıza çıktığı bu ilk örnek, çekici ve olgun mimarlığıyla I. Murad döneminin en cana yakın yapıtlarındandır. I. Murad'ın annesi Nilüfer hatun anısına yaptırdığı bu aşhane, erken dönem Osmanlı mimarlığının köşe taşlarından birini oluşturur.

Edirne Eski Cami Çelebi Sultan
(1403-1414) Mehmed

Konyalı Hacı Alaeddin Emir Süleyman Çelebi tarafından başlatılan ancak Çelebi Sultan Mehmed tarafından tamamlatılan yapı, dokuz kubbesiyle Ulu Cami grubuna girmektedir. Kentin Osmanlı dönemindeki ilk anıtsal yapısı konumundadır.

Edirne Bedesteni Çelebi Sultan
(1403?-1414?) Mehmed

Konyalı Hacı Alaeddin Emir Süleyman Çelebi tarafından başlatılan ancak Çelebi Sultan Mehmed tarafından tamamlatılan yapı, dokuz kubbesiyle Ulu Cami grubuna girmektedir. Kentin Osmanlı dönemindeki ilk anıtsal yapısı konumundadır.

Bursa Yeşil Cami Çelebi Sultan
(1419-1424) Mehmed

İvaz ibn Ahi Bayezid

Tasarım anlayışı açısından Zaviyeli Camiler grubu içinde bir aşamayı simgelemektedir. Cami, mimarlık tipinin yanı sıra, çini, alçı, kalemişi, mermer ve ahşap işçiliği açısından da üzerinde çok durulan bir yapıdır. Konularının uzmanı tüm sanatçılar bu camide her türlü malzemeyi büyük bir özenle bir arada uygulama olanağı bulmuşlar, 15. yüzyıl Osmanlı sanat ortamı konusunda bilgi edinebilmemize olanak tanımışlardır.

Bursa Yeşil Türbe Çelebi Sultan
(1421) Mehmed

İçte ve dışta zengin çinilerin kullanıldığı, en küçük ayrıntısına kadar dönemin süsleme örneklerine sahip olan bu yapıda, birçok sanatçı çalışmış, ustaların bir bölümü de doğudan gelmiştir. Başta çini olmak üzere tüm süslemeler Çelebi Sultan Mehmed dönemi sanat alışverişlerinin hangi kaynaklarla

ilişkili olduğunu açıkça ortaya koyar.

Ahşap (15. yy)

Erken Osmanlı dönemi ahşap sanatıyla ilgili en ilginç örnekler; Amasya'da Bayezid Paşa Camisi, Bursa Yeşil Cami ve Türbesi, Ulucami, Edirne Üç Şerefeli Cami gibi yapılarda görülmektedir. 14. ve 15. yüzyılın ilk yarısına ait olan bu örneklerde tek renk ağaç kullanılmasına karşılık, II. Bayezid dönemindeki örnekler daha zengin bir harmoniye sahiptir.

Çini (15. yy)

Çelebi Sultan
Mehmed

Osmanlı çini sanatının görkemli üslubu, 1419-1424 yılları arasında yapılan Bursa Yeşil Cami ve Türbesi ile başlar. Burada her tür çini tekniği neredeyse bir araya getirilmiştir. Selçuklu çini tekniğinden tümüyle ayrı olan renkli sır Osmanlı çinilerinin en yetkin örnekleri bu yapıların süslemelerinde boş zemin bırakmaksızın kullanılmıştır.

Edirne Üç Şerefeli II. Murad Cami (1438-1447)

Osmanlı'nın devletten imparatorluğa geçiş yıllarında yapılan ve merkezi kubbe mimarlığında öncü örneklerden birini oluşturan bu yapıda ana kubbe, ikisi bağımsız dördü duvarda olmak üzere altı dayanağa oturmakta, ayrıca yapı yanlara ikişer kubbeyle açılmak tadır. Burada dikkati çeken öğelerden biri de, revaklı avlunun cami ve minarelerle organik bir bütünlük içine alınmaya çalışılmasıdır.

Uzunköprü (1443) II. Murad

Her biri başlıbaşına bir değer olan ve bir bölümü bugün de kullanılan Osmanlı köprülerinin erken dönem örneklerinden biri olan bu köprü, 174 gözlü olan mimarisiyle Trakya'daki erken dönem anıtsal Osmanlı yapılarından biridir. Anadolu'da Artuklu köprülerinden başlayarak, belirli biçimler içinde zengin bir değerlendirmeye konu oluşturan köprüler, erken dönemdeki

**Bursa II. Murad
Türbesi (1451)** Fatih Sultan
Mehmed

örneklerden birini oluşturan bu yapıyla birlikte anıtsallığa doğru bir gelişim çizgisi izlerler.

Ortası açık bir kubbe, çevresini dolanan alçak tonozlu koridoru ve süslemesiyle Osmanlı türbe mimarlığının en özgün yapılarından biridir.

**Rumeli Hisarı
(1452)** Fatih Sultan
Mehmed

Kale mimarlığının Ortaçağ'ın sonunu oluşturan yıllarda belki de en özgün olarak nitelendirilebilecek olan bu yapısı, teknik açıdan bugün bile hayranlık uyandıracak özelliklere sahiptir.

Yedikule (1455) Fatih Sultan
Mehmed

İstanbul'un Türkler'e geçmesinden sonra yapılan ilk mimarlık ürünlerinden olan bu iç-kale, savunma mimarlığının Osmanlıların elinde ne tür bir gelişim gösterdiğinin ilginç örneklerinden birisidir.

**Cevahir ve Sandal
Bedestenleri
(15.yy)** Fatih Sultan
Mehmed

Fatih'in camiye çevirdiği Ayasofya'ya bir gelir kaynağı olmak üzere yanyana yaptırdığı bu çok kubbeli iki taş yapı, daha sonra gelişerek büyük bir ticaret merkezi biçimine dönüşecek olan Kapalıçarşı'nın özünü oluşturmaktadır. Bu nitelikleriyle bu iki bedesten, türünün en anıtsal örneğini oluşturur.

Topkapı Sarayı

Osmanlı saray mimarlığının Fatih döneminden başlayarak uzun bir süreç içinde dönem dönem eklenen yapılarla büyüyen genişleyen bu anıtsal örneği, ayrıntıdan bütüne kendini oluşturan tüm öğelerinde Osmanlı sanat anlayışının en seçkin örneklerini barındırmaktadır. Osmanlı sanatını oluşturan tüm örnekler için sanatçılar buradan korunmuş, işinin ehli olan sanatçılar en seçkin yapıtlarını bu saray ve yönetimi için yaratmışlardır. Kısacası Topkapı Sarayı, kapladığı

700.000 m2'lik alanı, toplam 1400 m'lik uzunluğundaki surlarıyla yalnız mimarlık açısından oluşturduğu anıtsallık niteliğinin yanı sıra Osmanlı sanat felsefesinin oluşturulduğu ve giderek geliştirildiği bir merkez olarak da yetkin bir kimlik taşımaktadır.

**Fatih Külliyesi
(1462-1470)**

Fatih Sultan
Mehmed

SinaneddinYusuf

Ağırlık merkezi caminin çevresinde, medrese, tabhane, darüşşifa, türbe ve kervansaray gibi yapılardan oluşan külliyenin, bir bölümü yıkılmış olmakla birlikte, büyük bir bölümü ayakta. Bu külliyenin 18. yüzyılda bir deprem sonucu yıkılan ve başka bir planla yeniden yapılan camisi, ortada bir kubbe, mihrap önünde ona bağlanan bir yarım kubbe, yanlarda üç kubbeden oluşmaktaydı. Yirmi altı metre çapındaki özgün kubbesiyle büyüklük ve anıtsallık açısından İstanbul'da yeni bir mimarlık döneminin başlangıcını simgeliyordu

Çinili Köşk (1473)

Fatih Sultan
Mehmed

Hacvari planı, eyvanı, hareketli örtü sistemi ve zengin çinileriyle Fatih döneminde İran ile ilişkilerin güçlü olduğunu göstermektedir.

**Mahmud Paşa
Türbesi (1473)**

Osmanlı türbe mimarlığının İstanbul'daki en eski örneklerinden birisidir. Fatih'in Sadrazamı'na ait olan bu yapı, lacivert ve firuze renk çini kakmalarla son derece gösterişli bir yapı olarak İznik Yeşil Cami süslemelerinin bir devamcısı konumundadır.

**Edirne Bayezid
Şifahane ve
Medresesi (1484-
1488)**

II Bayezid

Mimar Hayreddin

Sultan II. Bayezid Külliyesi içinde akıl hastaları için yapılan her iki yapının Tımarhane bölümü,ortada bir havuz, çevresinde çeşitli mekanların yer aldığı sekizgen planlı tipten değişik bir deneme olarak karşımıza çıkmaktadır.

**Edirne Bayezid
Camisi (1501-1506)**

II. Bayezid

Mimar Hayreddin

Sınırlı bir külliye olarak tasarlanan bu yapılar grubunun camisi, Fatih

Diyarbakır Fatih Paşa Camisi (1516-1520) Bıyıklı Mehmed Paşa

Yavuz Sultan Selim Camisi (1522) Yavuz Sultan Selim

İstanbul Şehzade Külliyesi (1543-1548) Kanuni Sultan Süleyman Mimar Sinan

İstanbul Şehzade Mehmed Türbesi (1543) Kanuni Sultan Süleyman Mimar Sinan

Camisi'nin bir devamı niteliğindedir. Camide ortada bir kubbe, güney-kuzey yönünde bu kubbeye bağlanan yarım kubbeler, yanlarda dört küçük kubbeden oluşan ana mekana, ayrıca iki yönde beşer kubbeli tabhaneler eklidir.

Özellikle cami mimarlığında Sinan'ın geliştireceği, dört ayağa oturan ortada bir kubbe, dört yanda onu saran dört yarım kubbe, köşelerde dört küçük kubbeden oluşacak olan şemaya öncü yapılardan biridir.

Tek kubbeli ana mekana, doğu-batı yönünde dokuz kubbeli tabhane bölümleri eklidir. Klasik dönem Osmanlı Mimarlığı öncesinde merkezi mekan gelişiminde denenen plan tiplerinden biri olarak dikkat çekmektedir.

Cami, türbe, medrese, mektep, imaret ve kervansaraydan oluşan bir yapılar topluluğudur. Sinan'ın uzun yaşamı içinde ilk büyük atılımı yaptığı bu yapılar topluluğunun camisinin, Osmanlı İmparatorluğu sınırları içindeki ön örnekler gözden geçirildiğinde, uzun bir gelişmenin sonucu olduğu açık biçimde ortaya çıkmaktadır. Bu yapıdan sonra sorun niteliği taşıyan birçok nokta çözümlenmiş, merkezi yapı denemelerinde yenilikler birbirini izlemiştir. Bu açıdan Şehzade Camisi Osmanlı klasik mimarlığında özel bir önem taşımaktadır.

Osmanlı mimarlığının klasik dönemini yönlendiren mimar Sinan'ın, camilerden sonra en özgün yapıtlarını verdiği türbe mimarlığının önde gelen yapılarındandır. Camiden önce tamamlanan bu yapıt, türbe mimarlığı konusunda Sinan'ın ilk ama en güçlü yapılarındandır.

**Üsküdar
Mihrimah Sultan
Külliyesi (1548)**

Kanuni Sultan
Süleyman

Mimar Sinan

Kanuni'nin kızı Mihrimah'ın 1548 yılında tamamlanan bu külliyesi, cami, medrese, tabhane, imaret ve sıbyan mektebinden oluşmaktadır. Sinan, Şehzade Camisi'nden ayrı olarak ana kubbeyi destekleyen örtü sistemi açısından burada üç yarım kubbe denemiştir.

**Beşiktaş Sinan
Paşa Camisi (1555)**

Sinan Paşa

Mimar Sinan

Bir açıdan Edirne Üç Şerefeli Cami'nin plan şemasının daha küçük boyutlarda tekrarlandığı bir yapı olma özelliği göstermektedir. Bu yapıyla Sinan, altı ayaklı camilerin ilk denemesini yapmış, ancak avluyu medrese olarak düzenlemiştir. Bu tür bir düzenleme ve değerlendirmeyi Sinan ilk kez bu yapıyla denemiştir.

**Haseki Hamamı
(1556)**

Kanuni Sultan
Süleyman

Mimar Sinan

Osmanlı mimarlığının klasik döneminde yoğun uygulama olanağı bulunan yapıların bir bölümünü de hamamlar oluşturur. Sinan, Sultanahmed Meydanı'nda yaptığı bu ünlü hamamda, genel şemalar içinde kalmakla birlikte, kadınlar ve erkekler bölümlerinin yerleştirilmesinde değişik bir yöntem denemiş, bölümleri tek bir eksen üzerinde toplamıştır. Osmanlı klasik mimarlığının ölçüleri içinde özenle yapılmış olan hamamda, erkekler bölümünün önünde bütün cepheyi çevreleyen revak, kadınlar bölümünde denenmemiştir.

**Süleymaniye
Külliyesi (1550-
1557)**

Kanuni Sultan
Süleyman

Mimar Sinan

Cami ve çevresinde yer alan medreseler, tabhane, imaret, kervansaray, hamam, mektep, dükkanlar ile Kanuni Sultan Süleyman ve Hürrem Sultan türbeleri dinsel-toplumsal gereksinimleri karşılayabilecek bir düzeyde ele alınmıştır. Yedi yıl gibi kısa bir sürede tamamlanabilmesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun o yıllardaki olanak ve gücünü ortaya koymaktadır. Bu yapıda Mimar Sinan, birçok açıdan önemli

çözümler getirmiştir. Öncelikle cami ve çevresindeki yapıları-topografyayı değerlendirerek-İstanbul'un görünümüne katkıda bulunacak ve zenginleştirecek biçimde yerleştirmiştir. Böylece İstanbul, Fatih Sultan Mehmed'in külliyesinin ardından o boyutlarda ikinci bir külliye kazanmıştır.

Cam (16. yy)	Kanuni Sultan Süleyman	Sarhoş İbrahim	Osmanlı klasik dönem cam sanatıyla ilgili günümüze gelen örnek son derece sınırlı olmakla birlikte dönemin en seçkin örneklerinden biri Süleymaniye Camisi'nde bulunmaktadır.
Mağlova Su Kemer (1554-1563)	Kanuni Sultan Süleyman	Mimar Sinan	İstanbul'a su getiren Kırkçeşme tesislerinin en önemli ve anıtsal yapısıdır. 257 m. uzunluğunda ve 35 m. yüksekliğindeki bu kemer, yalnız Osmanlı'nın değil, döneminin bu konuda oluşturulmuş sistemleri arasında en seçkin örneğini oluşturmaktadır.
Edirnekapi Mihrimah Camisi (1562-1565)	Kanuni Sultan Süleyman	Mimar Sinan	Cami, medrese, türbe, çarşı ve hamamdan oluşan külliyenin en önemli parçasıdır. Mimar Sinan'ın belki de en özgün denemelerinden biri sayılabilecek caminin ana mekanı tek kubbeyle örtülüdür. Kubbenin köşelerine ağırlık kuleleri konmuş, kemerlerin içi de çok sayıda pencerelerle biçimlenmiştir. Bu yapıda bir bakıma Sinan'ın kendini yenilediği ilginç bir uygulamasıyla karşılaşmaktadır.
Büyükçekmece Köprüsü (1567)	Kanuni Sultan Süleyman	Mimar Sinan	Büyükçekmece'de mescid, çeşme, köprü ve kervansaraydan oluşan külliyenin en önemli parçasıdır. Göl ile denizi ayıran boğaz üzerinde ilk ikisi yedişer, üçüncüsü beş, dördüncüsü dokuz gözden ve toplam uzunluğu 635,57 m. olan dört köprüden oluşmaktadır. Kanuni'nin son yıllarında başlayan yapı, II. Selim'in ilk yıllarında 1567'de bitirilmiştir. Köprü, yalınlık ve

işlevsel nitelikleriyle, Osmanlı sivil mimarlığının klasik dönem anıtlarının başyapıtları arasında yer almaktadır.

**Kanuni ve Hürrem II. Selim
Sultan Türbeleri**

Mimar Sinan

Süleymaniye Camisi haziresinde yeralan bu her iki türbe, Osmanlı mimarlığının klasik dönem türbe yapılarının en yetkin iki örneğidir. Her iki yapı, yalnız mimarlık açısından değil ama aynı zamanda çini süslemeleriyle de döneminin en seçkin örneklerini barındırmaktadır.

**Edirne Selimiye II. Selim
Camisi (1569-1575)**

Mimar Sinan

Yalnız Osmanlı mimarlığının değil, İslam dünyasında uzun bir zaman dilimi içindeki gelişmelerin düğüm noktasını oluşturan bir yapıdır. Bir bakıma Şehzade ve Süleymaniye zincirinin bir sonucudur. Bu yapıda temel ilke, sekiz ayağa oturan anıtsal kubbedir. Mimar Sinan bu yolda Selimiye'den önce ve sonra altı ve sekiz ayaklı olmak üzere birçok yapı üretmiş, denemelerini sürekli kılmıştır. Selimiye'de çevresindeki sıbyan mektebi ve medrese gibi yapılar sınırlı tutularak, tüm etki camide toplanmış, böylece yalın ve ayrıntıları sonuna kadar çözülmüş anıtsal bir mekan yaratılabilmektedir.

Halı (16. yy)

Klasik dönem Osmanlı sanatında 16. yüzyılda Saray Halısı olarak tanımlanan bir tür ortaya çıkmıştır. Desenlerinin saray atölyelerinde hazırlanmasından dolayı Saray Halısı olarak anılan bu halılar, teknik açıdan Anadolu halılarından ayrılmakta, Gördes düğümü yerine İran düğümü kullanılmaktadır. Öte yandan malzeme olarak da ipek tercih edilmeye başlanmıştır.

Seccade (16. yy)

Klasik dönem Osmanlı sanatını oluşturan 16. yüzyılda, Saray Halıları olarak adlandırılan halıların yanı sıra aynı teknik ve süsleme özelliklerine sahip seccadeler de ortaya çıkar. Yapımı 18. yüzyıla dek

süren bu seccadelerde de,dönemin estetik yetkinliğini izleyebilmektediriz.

Çini (16. yy)

II. Selim

Edirne Selimiye Camisi'nde kullanılan çiniler, renk ve düzenleme açısından son derece yetkin örnekler oluşturur. Burada, çiçek açmış elma ve erik fidanları düzenlemeye katılmıştır. Kırmızı mercan renkli bu tür çiniler İstanbul'da Üsküdar Eski Valide Cami (1583), Topkapı surları dışında Takkeci İbrahim Ağa Cami (1592) gibi yapılarda kullanılmış ve III. Murad'ın 1600'de yapılan türbesiyle birlikte kullanım dönemini kapatmıştır.

Maden (16. yy)

Osmanlı döneminde maden işlerinin günlük kullanımın dışına kaydığı görülmektedir. Kaplarda bu dönemde çini tercih edilmeye başlanmış, madeni yapıtlar olarak savaşlarda kullanılan miğfer, zırh, çeşitli silahlar ve giderek süslemeli toplar ön plana gelmiştir. Topkapı Sarayı'nda her biri Ehl-i Hiref örgütü mensubu sanatçılar tarafından elde üretilen bu yapıtlar, özellikle klasik dönem Osmanlı sanatının kendi alanlarındaki en seçkin örneklerini oluşturmaktadır.

İstanbul Yeni Cami (1598-1664)

IV. Mehmed

Davud Ağa

Osmanlı klasik mimarlık döneminin ardından 1598 yılında mimar Davud Ağa tarafından yapılmaya başlanan cami, uzun bir aradan sonra Mimar Mustafa Ağa tarafından 1664 yılında tamamlanmıştır. Cami, hünkar kasrı, türbe, mektep, darülkurra, sebil, çeşme ve çarşı gibi yapılardan oluşan bir külliye'nin ana yapısını oluşturmaktadır. Sultan Ahmed Camisi'nden temel şema açısından ayrılmayan, ancak yükseltilmiş boyutlarıyla değişiklikler getiren bu yapıda ilginç olan nokta, Sultan Ahmed Camisi'nde yoğun olarak kullanılan İznik çinilerinin, burada artık değişime uğramasıdır.

**Sultan Ahmed
Camisi (1609-1617)**

I. Ahmed

Sedefkar Mehmed
Ağa

Mimar Sinan sonrası Osmanlı mimarlığının İstanbul'daki anıtsal yapılarının başında gelmektedir. Hünkar kasrı, medrese, darülkurra, sıbyan mektebi, arasta, hamam, imaret, darüşşifa, türbe ve sebilden oluşan büyük bir külliye'nin ana yapısını oluşturmaktadır. Bu külliye'nin bazı parçaları günümüze gelememesine karşılık cami, Osmanlı dinsel mimarlığının Sinan sonrası 17. yüzyıl başlarındaki durumunu belirtmesi açısından son derece önemli bir yapıdır. Günümüzde bile Sultan Ahmed Camisi'nin şemasına uygun cami tasarımlarına rastlanması, geleneğin uzun yıllar yaşadığını göstermektedir.

Çini (17. yy)

I. Ahmed

Topkapı Sarayı'ndan sonra en zengin çinili yapıt, Sultan Ahmed Camisi'dir. 1609-1617 yıllarında yapılan bu caminin zengin çini süslemesinde kullanılan mavi renk, yapının batılılar tarafından Mavi Cami olarak anılmasına neden olmuştur.

**Revan (1636) ve
Bağdat (1639)
Köşkleri**

IV. Murad

Mimar Hasan Ağa

Onyedinci yüzyıldan başlayarak hızlı bir gelişim gösteren köşk, kasır gibi sivil mimarlık örneklerinden günümüze gelebilen sekizgen planlı bu iki yapı, içlerini süsleyen 17. yüzyıl çinileri, bağa ve sedef kakma kapılarıyla dönem estetiğini son derece başarılı olarak yansıtmaktadır.

**Saltanat Kadırgası
(17. yy)**

IV. Mehmed

Osmanlı sanatında sedefli eşya kullanımı 16. ve 17. yüzyıllarda yaygınlık kazanmış ve mimarlıktan değişik türde eşyalara kadar uygulama alanı bulmuştur. Sedef işçiliği konusunda Dalgıç Ahmed Ağa'nın yapıtı olan Ayasofya Camisi avlusundaki III. Murad Türbesi'nin kapı kanatları, Sedefkar mehmed

Ağa'nın Sultan Ahmed Camisi pencere ve giriş kapısı kanatları, Şale Köşkü'ndeki Sedefli Oda'nın kapı kanadı yetkin örneklerdir.

Aynalıkavak Kasrı III. Ahmed
(18. yy)

Batılılaşma dönemin Osmanlı sanatının mimarlık alanındaki bu ilginç ve özgün örneği, en çarpıcı dönemini III. Selim'in padişahlık yıllarında yaşamıştır. İç mekanlarını süsleyen yazıtları ve III. Selim dönemi saray müziğinin odak mekanını oluşturan Aynalıkavak Kasrı, Osmanlı sanatının Haliç'te yaşayan özellikli yapılarından birisidir.

Minyatür (1720) III. Ahmed Levnî

İki boyutlu bir düzlem resmi olan Osmanlı minyatür sanatına batılı etkilerle üçüncü boyutun yavaş yavaş girmeye başlaması 18. yy ile birlikte söz konusu olmaya başlar. Bir kitap resmi olan minyatür sanatının perspektiv açısından batı etkileri taşıyan bu yüzyıldaki en çarpıcı örnekleri, III. Ahmed'in oğullarının sünnet şenliklerini konu alan Surnamesi'nde ve özellikle Levnî imzalı resimlerde gözlenmektedir.

III.Ahmet Çeşmesi III. Ahmed
(1728-1729) Mehmed Emin Ağa

İstanbul'da özellikle 18. yüzyılda suyla ilgili yapılara özen gösterilmiştir. İstanbul'un genel görünümünde etkili olan bu yapılar, bir bakıma dönemin simgesi olmuşlardır. Doğu ve Batı dünyasının bitkisel motiflerinin bu yapılarda belirli bir özümlemeyle birarada kullanıldığı görülür.

Nuruosmaniye Camisi I. Mahmud-III.
(1748-1755) Osman

Osmanlı barok üslubunun en anıtsal yapısı olan bu cami, tüm örgütsel düzeni ile de Osmanlı klasik mimarlık döneminin büyük külliyesiyle karşılaştırılacak bir ölçüdedir. Medrese, imaret, sebil, çeşme gibi yan yapılardan oluşan külliyenin ana yapısı olan cami,

**Safranbolu'da
Konut (18. yy)**

I. Mahmud-III.
Osman

**İshak Paşa Sarayı
(1784)**

II. İshak Paşa

Mimar Sinan'ın Edirnekapı Mihrimah Cami'sinde denediği üslubun yetkin bir devamcısıdır.

Onyedinci ve onsekizinci yüzyıllar, Türk evinin Ortadoğu ve Doğu Avrupa konut mimarlığını etkileyecek kadar güçlü bir duruma gelerek en geniş alana yayıldığı dönemdir. Ve giderek imparatorluğun son dönemine kadar bu etkileme yayılarak sürmüştür. Türk evinin mimarlık tipinin oluşumunda iklim, bölge malzemesi, tarımsal verimlilik, otoritenin güçsüzleşmeye başlamasıyla oluşan savunma zorunlulukları ve yerleşmenin topografik yapısı gibi faktörler önemli rol oynamıştır.

Osmanlı sanatının klasik döneminin ardından, mimarlık ortamında Batı etkisindeki değişimlerin ilk belirtileri daha çok başkent İstanbul'da görülür. Ancak zamanla bu etkilerin izleri Anadolu'da da izlenmeye başlar. Öyle ki izlenen yapıtlar arasında en ilginç ve anıtsal örneklerinin başında Doğu Bayezit'in ortasında, bir tepe üzerinde kurulmuş olan İshak Paşa Sarayı'dır. Yapıda, tasarımından başlayarak, tüm ayrıntılarına kadar ele alındığında, Selçuklular'dan 18. yy sonuna kadar, Anadolu-Türk mimarlık ve süslemeciliğinin geliştirdiği özelliklerden izler bulmak mümkündür.

**Dolmabahçe
Sarayı (1843-1856)**

I. Abdülmecid

Karabet-Nikogos
Balyan

Saray, o dönem doğu-batı ilişkileri içinde mimarların değişik etkiler ve yorumlarla oluşturduğu bir bütünlük gösterir. Osmanlı saray çevresinin yenileşme isteklerine uygun yeni tasarımlar yanında yüzlerce yıl geliştirilen değerler de birarada korunmaya çalışılmıştır. Tasarımından süslemesine kadar izlediğimiz bu özellik, Osmanlı sanatının son döneminde oluşturulan bu en anıtsal yapısında derhal göze çarpmaktadır.

**Boğaziçi'nde Yalı
(Ethem Pertev
Yahısı 19. yy)**

İlk bakışta çok geniş bir alana yayıldığı gözlenen Türk evleri için, tümünde geçerli olan ortak özelliklerin varlığından söz etmek güç olabilir. Özellikle Anadolu'nun tarih, kültür dokusu, yerel yapı gelenekleri gözönüne alındığında, hemen kavranabilir bir bütünlüğün varlığı, doğal olarak tartışma konusu yapılmaktadır. Öte yandan ailenin toplum içindeki yeri, günlük yaşamın özellikleri ve İslam dininin etkileri, konut tasarımını bölgesel de olsa bir bütünlüğe ulaştırmıştır. Başkent İstanbul'un konut biçimlenişi de -bazı batı etkileri konu dışı bırakılacak olursa- bu geleneğin sonradan daha değişmiş, gelişmiş bir aşaması olarak yorumlanabilir.

**Küçüksu Kasrı
(1856)**

I. Abdülmecid

Nikogos Balyan

Bodrum üzerine iki katlı olarak yapılan kasır, dışındaki zengin taş işçiliği kadar içindeki şömineler, kalemişleri, parkeleri ve eşyalarıyla son dönem Osmanlı sanatının başkent İstanbul'daki küçük boyutlu ancak anıtsal yapıları arasında yer almaktadır.

Ihlamur Kasırları I. Abdülmecid
(1856)

Nikogos Balyan

Bir dinlenme mekanı olarak Dolmabahçe Sarayı'na yakın bir yerde yaptırılan ve iki yapıdan oluşan Ihlamur Kasırları, tıpkı Küçüksu Kasrı'nın taşıdığı özelliklere sahip yapılar olarak son dönem Osmanlı mimarlığı ve sanatının özellikli yapılarındanır.

Hereke I. Abdülmecid
Dokumaları (19.
yy)

Osmanlı İmparatorluğu'nun son yüzyılında saray yaşamının en önemli tamamlayıcılarından biri olan Hereke Fabrika-i Hümayunu, Osmanlı dokuma sanayisinin ilk fabrikalarından birisidir. Yüzelli yıllık tarihi boyunca, ipekli dokumadan halıya, giysiden çoraba, havluya, boyun atkısına kadar birçok tekstil ürününün yüksek bir kaliteyle üretildiği ve bu kalitenin yerli ve yabancı birçok ödülle tescil edildiği fabrika, son dönem saray, köşk ve kasırların tefrişinde kullanılan ürünlerinde Osmanlı sanatının kimliğini yansıtmaktadır.

Beylerbeyi Sarayı Abdülaziz
(1865)

Sarkis Balyan

Osmanlı mimarlığının Dolmabahçe Sarayı'ndan sonra Boğaziçi'nde yaptırılan bu örneği, yalnız batılı öğeler yerine yanı sıra doğu mimarlığından etkilendiği öğeleriyle de değişik bir kimliğe sahiptir. Yazlık bir saray olma özelliği, Beylerbeyi Sarayı'nın Dolmabahçe Sarayı'na oranla daha küçük boyutlarda yapılmasına neden olmuştur. Buna karşın yapı, ayrıntıdan tüme varan bir bütünsellik taşımakta ve son dönem Osmanlı sanatının özgün bir örneğini oluşturmaktadır.

Çırağan Sarayı
(1871)

Abdülaziz

Sarkis Balyan

Osmanlı saray mimarlığının son örneğini oluşturan yapının, tıpkı Beylerbeyi Sarayı gibi küçük boyutlu tutulması, bu sarayın da yazlık olduğunun göstergesidir. Bununla birlikte Çırağan Sarayı da Boğaziçi'nin anıtsal yapılarından biri olarak değerlendirilecek özellikler barındırmaktadır.

Yıldız Porselen
(19. yy)

II. Abdülhamid

Başta Dolmabahçe ve Beylerbeyi Sarayları olmak üzere, İstanbul'da son dönem padişah yapılarını süsleyen bu porselenler, Yıldız Sarayı bahçesinde 1890'lı yıllarda kurulmuş olan "Yıldız Çini Fabrika-i Hümayunu"nda üretilmiştir. Bu küçük fabrika, geçen yüzyılda Avrupa'daki bütün devletlerin yarattığı dev bir porselen sanayisi yarışına İstanbul'dan katılan son saray fabrikası olarak önemli bir yere sahiptir. Bu açıdan Yıldız Porselen ürünleri, Osmanlı tasarım ve sanayi tarihi mirasının son derece değerli örneklerini oluşturmaktadır.

Not: Bu genel akış içinde müzelerde geleneksel sanatların en iyi örnekleri (minyatür, çini, halı, kilim, hat, ahşap, maden v.s.) daha kolay denge kurabilmek için 70 sayısının üzerinde çekilecek tasarıma kolaylık sağlanacaktır.